

HISTORIA

Klasa szósta

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić, dlaczego Europejczycy handlowali z Indiami
- wyjaśnić, dlaczego Europejczycy dążyli do znalezienia drogi morskiej do Indii
- wyjaśnić, na czym polega różnica między celem wyprawy Kolumba a jej ostatecznym efektem
- wskazać na mapie szlaki wypraw odkrywczych na przełomie XV i XVI w.
- wymienić najważniejsze skutki wielkich odkryć geograficznych z perspektywy Europejczyków i mieszkańców innych kontynentów
- wyjaśnić, czym się zajmowali humaniści
- przedstawić dokonania wybitnych przedstawicieli renesansu
- wskazać cechy charakterystyczne sztuki renesansu
- wyjaśnić, za pośrednictwem jakich środków w średniowieczu przekazywano informacje
- określić zasięg reformacji w Europie
- wskazać obszary, na których rozwinęły się główne wyznania reformowane,
- wskazać przykłady dzieł, które znalazły się na *Indeksie ksiąg zakazanych*
- wyjaśnić, w czym przejawiał się złoty wiek w dziejach państwa polsko-litewskiego
- przedstawić okoliczności, w jakich wygasła dynastia Jagiellonów
- wymienić państwa rywalizujące o Inflanty
- wskazać najważniejsze różnice w rozwoju gospodarczym Europy Zachodniej i Europy Wschodniej
- opisać los chłopów w XV i XVI w.
- przedstawić stosunek polskiej szlachty do warzyw
- opisać wygląd kaplicy Zygmuntowskiej i ratusza w Poznaniu
- wyjaśnić, dlaczego Polacy dążyli do zawarcia ściślejszej unii z Litwą
- wskazać na mapie ziemie wcielone przez Zygmunta Augusta do Polski i obszar Rzeczypospolitej po unii lubelskiej
- wymienić elementy wspólne i odrębne dla Polski i Litwy
- wyjaśnić zasady, na jakich przeprowadzano wolną elekcję
- wskazać różnice między artykułami henrykowskimi i *pacta conventa*
- dostrzec rolę, jaką za panowania Batorego odgrywał Jan Zamoyski
- przedstawić główny cel polityki zagranicznej Moskwy za panowania Iwana IV Groźnego
- przedstawić najważniejsze wydarzenia konfliktu polsko-szwedzkiego i polsko-moskiewskiego
- zlokalizować na mapie wydarzenia i miejsca związane z wojną polsko-szwedzką i polsko-moskiewską
- wyjaśnić, kim byli Kozacy
- przedstawić najważniejsze wydarzenia konfliktu polsko-tureckiego oraz konfliktu polsko-szwedzkiego w latach 1626–1629
- zlokalizować na mapie wydarzenia i miejsca związane z wojną polsko-turecką oraz z konfliktem polsko-szwedzkim 1626–1629

- dostrzec przesłanki, które wskazywały, że zakończył się złoty wiek
- przedstawić plany polityczne Władysława IV Wazy
- wyjaśnić przyczyny klęski Polaków w pierwszej fazie powstania na Ukrainie
- przedstawić okoliczności, w jakich doszło do szwedzkiego ataku na Rzeczpospolitą w 1655 r.
- przedstawić wpływ, jaki miało na państwo nadużywanie *liberum veto*
- wyjaśnić, komu służyło zrywanie sejmów
- wymienić główne przyczyny słabości Rzeczpospolitej
- dostrzec wpływ *liberum veto* na sytuację Rzeczpospolitej w czasie konfliktu z Turcją
- podać przykłady budowli barokowych na ziemiach polskich, w tym we własnym regionie
- wymienić główne cechy ideologii sarmackiej
- wyjaśnić, jaką rolę w absolutyzmie odgrywał monarcha
- wyjaśnić, czym charakteryzowała się angielska monarchia parlamentarna
- wyjaśnić, które grupy społeczne mogły się sprzeciwiać staremu łaadowi
- wyjaśnić, na czym opierała się nowożytna nauka
- wyjaśnić, na czym polegała idea umowy społecznej i trójpodziału władzy
- wymienić główne działania cara zmierzające do unowocześnienia Rosji
- wskazać na mapie położenie Rosji, Prus i Austrii oraz obszary, o które państwa te powiększyły się w ciągu XVIII w
- wskazać idee oświecenia, na które powołali się autorzy Deklaracji niepodległości i Konstytucji Stanów Zjednoczonych
- przedstawić polski wkład w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych
- wyjaśnić przyczyny niezadowolenia społecznego we Francji
- dostrzec wpływ idei oświeceniowych na Deklarację praw człowieka i obywatela
- wyjaśnić, w jakich okolicznościach Francja stała się republiką
- wyjaśnić, jak funkcjonowała Francja w okresie wielkiego terroru
- przedstawić plany polityczne władcy Saksonii po elekcji na króla Rzeczpospolitej
- wyjaśnić przyczyny konfliktu między szlachtą a królem Augustem II
- wymienić główne reformy przeprowadzone przez króla krótko po elekcji
- wskazać na mapie tereny odebrane Rzeczpospolitej w trakcie I rozbioru
- wymienić zabytki architektury oświecenia w Polsce, w tym we własnym regionie
- opisać wygląd pałacu Na Wodzie w Łazienkach Królewskich
- wyjaśnić, jakie zmiany wprowadziła Konstytucja 3 maja
- przedstawić reakcje na uchwalenie Konstytucji 3 maja
- przedstawić najważniejsze wydarzenia związane z przebiegiem wojny w obronie Konstytucji 3 maja
- wskazać na mapie ziemie odebrane Rzeczpospolitej w wyniku II rozbioru
- przedstawić najważniejsze wydarzenia związane z przebiegiem powstania kościuszkowskiego
- wskazać na mapie miejsca związane z przebiegiem powstania kościuszkowskiego
- wskazać na mapie ziemie odebrane Rzeczpospolitej w wyniku III rozbioru
- wyjaśnić, w jaki sposób Napoleon przejął władzę we Francji
- wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew wojen napoleońskich
- wskazać na mapie zasięg podbojów dokonanych przez Napoleona
- przedstawić wpływ wojen napoleońskich na pozycję Francji w Europie
- wyjaśnić, w jaki sposób sąsiedzi Rzeczpospolitej usprawiedliwiali swój udział w zaborach
- wyjaśnić okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech

- wskazać przejawy zależności i niezależności Księstwa Warszawskiego
- wskazać na mapie obszar Księstwa Warszawskiego oraz zmiany terytorialne, do jakich doszło w 1809 r
- wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew wojen napoleońskich

Uczeń rozumie:

- pojęcia: Indianie, kolonia, humaniści, odrodzenie (renesans), luteranizm (Kościół luterkański), reformacja, kalwinizm (Kościół kalwiński), anglikanizm, jezuita (Towarzystwo Jezusowe), sobór trydencki, kontrreformacja, *Indeks ksiąg zakazanych*, hołd pruski, złoty wiek, tolerancja religijna, włoszczyzna, Korona, Rzeczpospolita, unia realna, Rzeczpospolita Obojga Narodów, wolna elekcja, konfederacja warszawska, absolutyzm, artykuły henrykowskie, *pacta conventa*, hetman, Zaporozże, srebrny wiek, potop, wojna szarpana, magnateria, „złota wolność”, *liberum veto*, odsiecz Wiednia, barok, sarmatyzm, absolutyzm, monarchia absolutna, Izba Lordów, Izba Gmin, monarchia parlamentarna, absolutyzm oświecony, Indianie, Deklaracja niepodległości, burżuazja, rewolucja francuska, Deklaracja praw człowieka i obywatela, prawa człowieka, jakobini, wielki terror, czasy saskie, Komisja Edukacji Narodowej (KEN), czasy stanisławowskie, obiady czwartkowe, stronnictwo królewskie, stronnictwo magnackie, stronnictwo patriotyczne, Sejm Wielki (Czteroletni), Ustawa rządowa, Straż Praw, konfederacja targowicka (targowica), Naczelnik powstania, insurekcja kościuszkowska (powstanie kościuszkowskie), kosynierzy, blokada kontynentalna, *Mazurek Dąbrowskiego*
- na czym polega znaczenie odkrycia Ameryki oraz drogi morskiej do Indii
- na czym polega znaczenie wyprawy Ferdynanda Magellana
- znaczenie wynalezienia druku
- dlaczego ruch zapoczątkowany przez Lutera został nazwany reformacją
- przyczyny zwołania soboru trydenckiego
- znaczenie zdania: „Nie jestem królem waszych sumień”
- dlaczego Polskę nazywano spichlerzem
- zagrożenia dla państwa polsko-litewskiego wynikające z podwójnej elekcji
- motywy, które kierowały polską szlachtą i polskim władcą podczas konfliktu z Moskwą
- dlaczego elekcja z 1587 r. zakończyła się wojną domową
- przyczyny niechęci mieszkańców Ukrainy do Polaków
- dlaczego oblężenie Jasnej Góry stało się punktem zwrotnym wojny ze Szwecją
- przyczyny konfliktu między królem i parlamentem
- przesłanie hasła „wolność, równość, braterstwo
- przyczyny I rozbioru Polski
- dlaczego Rzeczpospolita upadła
- na czym polegała tragedia Legionów Polskich
- powody rozczarowania Polaków Księstwem Warszawskim

Uczeń zna:

- daty: m.in. 1492, 1498, 1519–1522, 1525, 1572, 1569, 1648, 1655–1660, 1674, 1683, 4 lipca 1776, 14 lipca 1789, 3 maja 1791, 1794, 1795, 1797, 1807, 1815
- postacie: m.in. Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana, Mikołaja Kopernika, Galileusza, Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII, Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta, Bony, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Zygmunta III Wazy, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Władysława IV Wazy, Bohdana Chmielnickiego, Jana II Kazimierza, Stefana Czarnieckiego, Augustyna Kordeckiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana III Sobieskiego, Ludwika XIV, Katarzyny II Wielkiej, Augusta II Sasa, Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III Sasa, Stanisława Konarskiego, Napoleona Bonapartego, Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego
- postanowienia podpisanych traktatów
- podziały społeczne wewnątrz stanu szlacheckiego
- największe zabytki polskiego renesansu, w tym we własnym regionie
- postanowienia unii lubelskiej
- główne narodowości zamieszkujące Rzeczpospolitą w XVI w.
- uczestników i przyczyny konfliktu o panowanie nad Morzem Bałtyckim
- żądania konfederatów barskich
- okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego